

Stille Nacht...

Het is al weer december. De dagen worden korter, de avonden en nachten langer. Veel alleenstaande ouderen en zieken ervaren deze dagen daarom niet alleen letterlijk, maar ook figuurlijk als donkere dagen. Immers, het coronavirus maakt het moeilijker onbekommerd bij elkaar op bezoek te komen. En datgene wat nog wel binnenkomt via krant en tv, maakt ons ook niet vrolijker. Het nieuws wordt immers bepaald door het coronavirus, door de schade die dat aanricht voor diverse beroepsgroepen, door populistische politici, door aanslagen en ga zo nog maar even door.

Het is een tijd waarin ik me voorbereid op de diensten voor Kerst. Diensten waarin we vaak de oude en vertrouwde kerstliederen zingen. Ik stuitte op het lied “Stille nacht, heilige Nacht”. Voor mij persoonlijk was het nooit zo’n ‘topper’. Maar toevallig stuitte ik op de geschiedenis achter het lied ...

Het begin van de 19e eeuw was een moeilijke tijd. Als tientallen jaren wierpen oorlog, politieke onrust en armoede een schaduw over het leven. Maar het waren ook letterlijk donkere tijden. Door een grote uitbarsting van de vulkaan op het eiland Sumbawa verspreidde een grote asregen zich over de aarde. Oogsten mislukten en er was honger.

Joseph Mohr (1792-1848) was in die sombere tijd assistent-priester in het Oostenrijkse Mariapfarr. Hij was een pastorale man. In het jaar zonder zomer schreef hij het hoopvolle gedicht “Stille nacht”, een gedicht als roep om vrede.

Toen Mohr in 1818 assistent-priester werd in Oberndorf vlakbij Salzburg, besloot hij dat de tekst op muziek gezet moest worden. Hij vroeg zijn vriend Franz Gruber, leraar, koster en organist van de Sint-Nikolakerk in Oberndorf, om de muziek te componeren.

Op kerstavond 1818 was het zo ver: Mohr en Gruber zouden “Stille nacht” uitvoeren na de mis in de St. Nicolakerk. Maar ... het verhaal gaat, dat op die dag Mohr ontdekte dat een muis de balg van het orgel kapot had geknaagd. Het was nog maar de vraag of de reparatie van het orgel op tijd zou kunnen worden uitgevoerd. Razendsnel arrangeerde Gruber “Stille nacht” toen voor zang en gitaar. Zo werd het lied die avond toch nog voor het eerst gespeeld. Mohr zong de melodie en Gruber de baspartij, terwijl ze zichzelf allebei op gitaar begeleidden. Het hoopvolle lied maakte in die donkere tijd enorme indruk op alle aanwezigen.

Het lied was meteen een hit. De orgelreparateur, die nog wel op tijd was om de uitvoering bij te wonen, nam de partituur van het lied mee naar huis. Hij gaf het aan een muzikantenfamilie die naar de VS reisde om op te treden. Zij namen het op in hun repertoire, net als andere rondreizende muzikanten.

Overal waar het lied ten gehore werd gebracht, sloeg het aan. Dat komt ongetwijfeld door de boodschap van hoop en vrede, die eruit spreekt. Tijdens de Eerste Wereldoorlog kwamen Duitse en Engelse soldaten op kerstavond 1914 uit hun loopgraven om samen Kerstmis te vieren. “Stille nacht” werd daarbij in verschillende talen gezongen. En in 1941, tijdens de Tweede Wereldoorlog, zongen de Amerikaanse president Franklin D. Roosevelt en de Britse premier Winston Churchill het lied ook in de tuinen van het Witte Huis. Vanwege de ‘taaloverstijgende vredesboodschap’ werd “Stille nacht” in 2011 door UNESCO uitgeroepen tot immaterieel erfgoed.

In het Nederlands taalgebied zijn er meerdere versies van het lied. De hertaling die in ons Liedboek is opgenomen wijkt behoorlijk af van het Duitse origineel. Maar wat mij betreft is de boodschap van hoop en vrede die eruit spreekt er niet minder om. In aanloop naar Kerst is die boodschap mijn inspiratiebron. Wij zullen erover zingen in de diensten en ik hoop dat u – in uw eigen woonkamer – meezingt en dat het uw dag(en) mag verlichten.